

HAYATLARIN SEPSİSİ

Selçuk MIZRAKLI*

Öz: Bir hekim ve insan hakları savunucusu olan, İçişleri Bakanlığı kararıyla görevden alınıp, yerine kayyum atanan Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş Başkanı Dr. Selçuk Mızraklı cezaevindeki sağlığın tüm bileşenleriyle değerlendiriyor. Her türden iyinin rötarlı geldiği ya da direnerek alındığı, her türden kötülüğün ise pilot merkezleri olan cezaevleri. Sağlığın hepimizin bildiği tarifindeki bütün boyutlarının ihmal edildiği, insanın tüketilmeye, çürütülmeye adeta terk edildiği yerler. Duvarların ötesinde topluma yaşatılan her türden tutumun katmerli yaşandığı betondan, demirden, emirden mekanlar.

Anahtar sözcükler: : Hapishaneler, sağlık hakkı ihlalleri, hapishane sağlığı

Sepsis of Lives

Abstract: *Diyarbakır Metropolitan Municipality Co-Mayor Selçuk Mızraklı, who is a physician and human rights defender, and who was dismissed by the decision of the Ministry of Interior and a trustee was appointed, evaluates all the components of health in prison. Prisons, which are pilot centers for all kinds of malignity, and where all kinds of good served overdue or only as an achievement of a resistance. The space where all the dimensions of health in the definition as we all know are neglected, and where people are left to be consumed and degenerated. Spaces of concrete, iron and order, where all kinds of attitudes ruled on the society outside the walls are manifolded.*

Key words: *Prisons, violations of right to health, prison health*

Havalandırma gökyüzüne açılan pencere, ufuksuzluğun ufuk olarak kabul edildiği yegane yer. Kuşlar coşmuş, baharı havalandırmaya taşıyorlar. Aşk ritminde şakımlar ile "Aşka gelin, aşka gelin" diyorlar. Baharı aşk ile buluşturuyorlar adeta. Eski yuvalar temizleniyor, yenileniyor. Hafriyatı havalandırmaya boca ediyorlar. "Ayağınıza, gaganıza sağlık" diyor, bir elimde süpürge, diğer elimde temizlik küreği, topluyorum eski evin kalıntılarını. Temizliğin hükmü, ertesi güne kadar ama aşkın hükmü sonsuz yenilenecek, çoğalacak ve özgürlüğe uçacaklar. Çünkü " hayat kısa, kuşlar uçuyor". Özgürlük onları çağırarak, özgürlük onların kanat çırpışlarında bizlere aksedecek. Özgürlük her nefes alışımızda ruhumuza işleyecek. Aşk şakımları eşliğinde, bahar özgürlüğü muştulayacak. Voltada her adımda özgürlük ritmi dile gelecek.

Havalandırmada tüm bunlar olurken, içeride; duvarda asılı televizyon, haberleri geçiyor. Ukrayna'da öldürülen siviller, savaş, açlıkta yaşayan büyük nüfus, yokluk, kadın cinayetleri, hayvan kodlu operasyonlar. "... ve dışarıda delikanlı bir bahar" varken içeride dört köşeli renkli ekrandan kötülükler akıyor. Koğuş arkadaşım sazı eline almış, "Başın öne eğilmesin, aldırma gönül" derken sesi gür, coşkulu ve umutlu. Umutla özgürlüğü çağırıyor. Özlemlerle bahara çevirmek istiyor kışı. Temsilcilik isteyen devrimci koğuşlardan kapı vurma eylemi başladı, demek ki saat 10:00 olmuş. Temel insani hakların gasp edildiği cezaevi

koşullarında insana düşen direnmektir. Eylemleri ile direnişlerini başlatıyorlar.

Zaman, mekan, düşünce, hayal, mücadele, sevgi, özlem bir sarmaşık gibi sizi sarıyor. İleriye düşlediğimiz kadar geriye, gerilere gidiyorsunuz. Geçmişin labirentli yollarına düşüyorsunuz. Pilleri radyonun başında radyo spikeri "Sivas Gemerek'te Deniz Gezmiş yakalandı" deyince annemin, babamın gözlerinden yaşlar süzülüyor. Ben arkadaşlarıma "büyüyünce devrimci olacağım" diyorum. Bu meslek ne menem bir meslektir bilmiyorum. Tek anladığım bunlar kötülüğe karşı olan iyi çocuklar. İyi, doğru, güzel, umutlu, azimli olmak lazım, dedim, yola çıktım. Bir ah demeden bu mesleği bedenime giydirmek istedim.

Stanford hapishane deneyi 1971 yılında gerçekleştiriliyor. Bizlerin hakiki olarak çok daha ağırıklarını yaşadığımız o 1971'de. Üniversitenin normal hayatları olan öğrencilerinden iki grup oluşturuluyor. Dr. Philip Zimbardo deneyin yürütücüsü, denetçisi aynı zamanda. Hiç kimsenin elinde senaryosunun olmadığı, her şeyin olağan akış içinde ortaya çıkacağı bir süreç kabaca kurgulanmış. Özellikle ikinci günden sonra mahkum rolünde olanlarda huzursuzluk, hırçınlık, teslimiyet, kişilik kırılmaları gözlenmiş. Diğer yandan gardiyanlarda daha güçlü bir şekilde rolünü sahiplenme, mahkumlara karşı aşağılayıcı tutumlar, eziyet, taciz baş gösteriyor. Bu durumlar karşısında deneyi erkenden sonlandırmak zorunda kalıyorlar.

*Opr. Dr. (ORCID No: 0000-0002-9204-1859)

Geliş Tarihi / Received : 07.05.2022

Kabul Tarihi / Accepted : 09.11.2022

Aynı Dr. Zimbardo 2004 yılında hakiki sahneye, Irak'ta Ebu Gureyb hapishanesine gidiyor. İşkençe, taciz, öldürme dahil kötü edimlerin yaşanmasının arkasındaki istihbaratçıların askeri, polisi olağanüstü yetkilendirmesi ve korunacaklarını bildirmesinin etkili olduğunu gözlüyor.

Üniversitede deneysel sosyal çalışma, cezaevinde durum tespiti ve bilirkişilik, bütün bunlar insanların içinde olandan mı yoksa ortamlardan mı kaynaklanıyorsa sorularını sorduruyor. Yıllar sonra cevap verirken "elmalar çürük değil, sepet çürüktü " diyor.

Ülkemize gelince rakam haline gelmiş, her biri bir dünya olan yaşamların nasıl bitirildiğini ya da nasıl çekilmez bir hale getirildiğini görürüz. 12 Eylül her ne kadar bir miladı temsil etse de, ülkenin bir coğrafyası için, her günün 12 Eylül deminde olduğu bir yüzyıldan fazlası hele bir de acıları bilmeden, hissetmeden, gidermeden yeniyi, aydınlığa gidilemeyeceği gerçeği.

Sadece 2016-2020 yılları arasında yaklaşık 1.600.000 kişiye terör soruşturması açılmış. On binlerce insan cezaevlerine gönderilmiş. Bazı sözcükler hayatın köşe taşlarına dönüştürülmüş ve elektrikli cop etkisi görüyor. Yoksulluk, eşitsizlik ve haksızlığın en büyük, en yaygın terör haline geldiği bir tür "Büyük Bira-der" çağını yaşıyoruz. Kutuplaştırma, ayrıştırma, yabancılaştırma, sarhoşlaştırma üzerinden imtiyazlar, muhalifler ve "sözde"lerin tarif edilmesi, farklılıkların bir aradığına, tahammül edemeyen tekleştirici, homojenizasyonu esas almış, doğaya ve toplumsallığa aykırı bir durumla karşı karşıyayız.

Pandemi dönemi insan ve toplum sağlığına yaklaşımın politik koordinatlarını ortaya koymasından derslerle dolu bir dönem oldu. Emekçiye, yoksula, yaşlıya olan olumsuz yaklaşımını gördüğümüz gibi cezaevindekileri kategorize eden tutumla da kendilerini açık ettiler. Her türden iyinin rötarlı geldiği ya da direnerek alındığı, her türden kötülüğün ise pilot merkezleri olan cezaevleri. Sağlığın hepimizin bildiği tarifindeki bütün boyutlarının ihmal edildiği, insanın tüketilmeye, çürütülmeye adeta terkedildiği yerler. Duvarların ötesinde topluma yaşatılan her türden tutumun katmerli yaşandığı betondan, demirden, emirden mekanlar. İtaati adeta reflekse dönüştürecek şekilde içeriden dışarıya bütün topluma yansıtılmasını yaşadık, yaşıyoruz.

Hekimlerin dışarıda gözledikleri, insana, topluma dayatılan her türlü sağlıksız uygulamanın pek fazla duyulmadan, farkına varılmadan uygulandığı cezaevleri, varlığın yaşama tutunma arzusunun, kendini koruma ve yenileme çabasının da tetiklendiği yerlere dönüşüyor. Hikayenin başından itibaren sadece

kendinde yaşamayan her can gibi güçlü bir şekilde dayatılana teslim olmama hali geliyor. Biyolojik, psikolojik, sosyal ve siyasal sağlığınıza da iyi gelen bir tedavi yöntemi.

Dar alanda 10.000 adım atılması, söz, ezgi, şiirin ruhu beslemesi, arkadaşça kucaklaşma ve dayanışmalar bizim buraların tıbbi ve cerrahi tedavi yöntemlerine dönüşüyor. Alınan her satır mektup bir doz doping, gönderilen her selam bir doz ilaç haline geliyor. Tutsaklık da özgürlük de düşüncede, ruhta ve tutumdadır diyorsunuz.

Çocukluğumuzda bizlere anlatılan bir hikaye ile bitireyim. Hamo ile Memo sırtlarında kambur olan iki arkadaşlırlar. Hamo bir gece vakti Siverek'te dar sokaklardan evine giderken bir su birikintisinin etrafında oynayan çocuk cinler görür. Korkmaz, oturur onlarla oynar. Çocuklar onu severler. "Gel seni bizim cinlerin düğününe götürelim" derler. Hamo onlarla gider. Halay tutmuş olan cinlerin arasına karışırlar. Cinler hep bir ağızdan "Çarşambadır, Çarşamba" demektedirler. Hamo da söyler. Cinlerin padişahı farklı bir ses duyunca Hamo'yu çağırır. Cinlerin çocukları da Hamo'nun yanında giderler. Hamo'nun iyi bir insan olduğunu ve kendileri ile oynadığını zarar vermediğini söylerler. Bunun üzerine cinlerin padişahı Hamo'dan bir isteği olup olmadığını sorunca Hamo kamburunu gösterir. Padişah elini sırtına vurur ve kamburu alıp bir kenara koyar. Hamo düzelmiş, halalara uçmaktadır. Evine gider, bir türlü sabahı edemez. Sabah olur olmaz arkadaşları Kambur Memo'nun yanına gider. Memo da Hamo'yu görünce şaşkındır. Bir nefeste durumu anlatır ve geceleyin suyun başına gitmesini tavsiye eder. Gece oraya giden Memo cinlerin çocuklarını oynarken görür ve aynı süreç tekrar eder. Cinler halayda yine " Çarşambadır, Çarşamba" demektedirler. Memo ise günlerden Perşembe olduğu için "Perşembedir, Perşembe" der. Büyük bir öfke ile padişah yanına çağırır. "Niye Perşembedir, Perşembe" dediğini sorar. O da "Bugün günlerden Perşembe" der. Fakat padişah biz "Çarşambadır, Çarşamba" derken kimse başka bir şey söylemez der. Ve yanındaki kamburu Memo'nun kamburunun üstüne ikinci bir kambur olarak yerleştirir. Memo üzgün bir şekilde Hamo'nun yanına gider. Doğrucu olmanın başına neler getirdiğini anlatır. Kıssadan hisse Memo'lar daima padişahların öfkesinin hedefi olurlar. Ta ki padişahlık bitirilene, hakikat egemen olana kadar. Kuşların aşk şakımaları eşliğinde hakikatı egemen kılacağız. Geleceğimiz olan çocuk gülüşleri eşliğinde özgürlüğü getireceğiz. Hakikat egemen kılınana, özgürlük getirene kadar umudumuzu koruyacak, direncimizi çelikleştiriceğiz.